

نیم‌نگاهی به وضع دختران جامانده در آبادی‌ها

حسین نیر

نیم‌نگاهی به وضع دختران جامانده در سه روستای خواجه‌ده،
کلاله و چنار سه آبادی دهستان تیرچای از بخش کندوان واقع
در شهرستان میانه، یکی از شهرستان‌های آذربایجان شرقی

به غیر از تعداد کمی از جوانان که در سنین بیست و چهار و بیست و پنج سالگی، شاید یکی دو سال بعد از سربازی با دختری از آشنایان در روستای خود ازدواج می‌کنند و به امید یافتن کار، راهی شهر و ساکن حاشیه‌ی شهرها و مکان‌هایی گاه شبیه بیغوله می‌شوند، تعداد زیادی از جوانان روستایی در شهرها، به ویژه تهران یا شهرهایی مانند کرج، شهر ری و... در سر چهار راه‌ها میدان‌های مختلف و پارک‌ها دوزانو و چهارزانو، لمیده بر آرنج یا با دستانی زیر سر درازکش، چشم به راه معماری یا صاحب خانه‌ای که نیاز به تعمیر و مرمت و بنایی یا آسفالت پشت بام دارد، هستند، تا مگر برای یک، دو یا چند روز به کارگری بروند. گروهی منتظر نشسته به دستفروشی بلال و میوه در یک فرغون و گاری دستی یا خرید و فروش کوپن در جلوی فروشگاه‌های سپه و تعاونی‌ها می‌پردازند و البته بعضی بعد از اختلاط با افراد دزد و قاچاقچی که مانند شکارچی حرفه‌ای در کمین این ناواردان و ساده‌لوحان نشسته‌اند، سر از زندان در می‌آورند. ناگفته نماند عده‌ی اندکی نیز، که دارای جوهر و استعداد و پشتکار خوبی هستند، بعد از چند سال صاحب زندگی به نسبت خوبی می‌شوند.

اما وضعیت دختران جامانده در روستای خالی شده از مردان جوان حدیث دیگری دارد. گرچه مشکل عدم امکان ازدواج بیش تر دختران و پسران شهری و روستایی را شامل شده، اما این مساله برای دختر روستایی بسی پیچیده تر، مضاعف و فشارآورتر است، چون دختر شهری اعم از این که قشر مرفه و روشنفکری باشد، اعم از این که بتواند به دانشگاه برود یا نرود، امکان این را دارد که دست خود را به شغلی بند کند یا تفریحاتی داشته باشد.

تفریحات از هر نوع - مجالس رقص و مهمانی، گشت و گذار در پارک‌ها و پاساژهای شهر، رفتن به کنار دریا، مسافرت‌های داخلی و خارجی، استفاده از برنامه‌های ماهواره‌ای و شرکت در کلاس‌های متعدد نقاشی، موسیقی، خط، یوگا و بدن‌سازی، بازدید از موزه‌ها و نمایشگاه‌ها و رفتن به استخرهای شنا و جکوزی و کوه‌نوردی و ...

اگر دختر از قشر کم‌تر مرفه، بیش‌تر مذهبی و محدود به لحاظ اقتصادی یا دارای دیدگاه ایدئولوژیک و سنتی متفاوتی باشد، امکان عضویت در بسیج خواهران و شرکت در مجالس ختم قرآن و روضه، کلاس‌های فوق برنامه‌ی فرهنگ‌سراها، زیارت مکان‌های مذهبی در شاه عبدالعظیم و قم و مشهد و سوریه و یا مکه‌ی معظمه و یا دست‌کم حضور در نماز جمعه را دارد. اما چه غم‌انگیز است تنهایی و بلاتکلیفی و حسرت دختر روستایی دم‌بخت یا در مرحله‌ی اتمام سن جوانی و شادابی، بدون بهره از هیچ کدام از امکان‌های یاد شده در بالا. این دختران در جمع خانواده‌ی پدری، اگر پدر در حیات باشد یا نباشد تکلیف و وظیفه‌ای مشخص دارند. اگر بخت یارشان باشد خانواده چند گاو و گاوچران چندراس گوسفند و بز، همچنین چند هکتار زمین آبی و دیم دارد. در برخی موارد که روستا در موقعیتی است که از موقعیت آب کافی برخوردار است قطعه باغی نیز جزو مایملک خانوار است. این همه به معنای حجم زیادی کار است - کار تیمار و تعلیف دام، پاک کردن فضولات زیر پای گاو، انباشتن و پهن کردن تپاله در فضای اطراف منزل (این همه بی‌استفاده از دستکش)، دوشیدن شیر و تبدیل آن به لبنیات و چشم به راه خریدار ماندن اگر مازادی داشته باشند، وجین و علف چینی و جمع‌آوری محصول و کمک در حمل آن به انبار، یک، دو یا چند بار در هفته پختن نان و سر در تنور کردن چند ده باره در هر نوبت نان‌پزی (اگر که همچنان نان را در منزل می‌پزند) و یا ایستادن در صف‌های طولیل نانواپی عمومی، که البته همه‌ی این کارها غیر از پخت و پز، تر و خشک کردن سایر خواهران و برادران در کنار مادر است. و در این شرایط چه خوشبخت است! دختری که به ازدواج مرد سالمند زن مرده‌ای در می‌آید که یک یا چند فرزند دارد و هم سن پدر اوست و چون کارهایش روی زمین مانده است به سراغ این پیر دختر آمده است که البته این خوشبختی دست دوم بهتر از سرنوشت آن جوانانی است که برای دریافت حداقل سهم حیاتی خود عازم شهرهای بزرگ می‌شوند و به استقبال خطرهای احتمالی می‌روند و گاه طعمه یا قربانی به انواع مفاسد و جرایم رایج در شهرها آلوده می‌شوند.

تعداد دختران ۱۵-۴۹ ساله‌ی شوهر کرده و شوهر نکرده در روستای محدوده طرح سه و شبکه‌ی تیرچای تا تاریخ ۱۳۸۴/۲/۳

ردیف	نام آبادی	کل زنان	شوهر کرده	شوهر نکرده
۱	خواجه‌ده	۵۶	۲۳	۳۳
	درصد	۱۰۰	۴۱	۵۹
۲	کلاله	۴۲	۲۵	۱۷
	درصد	۱۰۰	۵۹/۵	۴۰/۵
۳	چنار	۱۵	۴	۱۱
	درصد	۱۰۰	۲۸	۷۲
	جمع	۱۱۳	۵۲	۶۱
	درصد	۱۰۰	۴۶	۵۴

ماخذ: آمار خانه‌های بهداشت خواجه‌ده و آونلیق.

همان‌طور که مشاهده می‌شود از ۵۶ نفر زنان سنین ۱۵-۴۹ ساله‌ی خواجه‌ده تنها ۲۳ نفر (۴۱ درصد) شوهر کرده و ۳۳ نفر (۵۹ درصد) شوهر نکرده‌اند. در روستای کلاله از ۴۲ زن در این گروه سنی ۲۵ نفر (۵۹/۵ درصد) شوهر دارد و ۱۷ نفر (۴۰/۵ درصد) شوهر نکرده‌اند. روستای سوم چنار است با ۴ زن (۲۸ درصد) شوهر کرده و ۱۱ نفر (۷۲ درصد) شوهر نکرده. در مجموع از ۱۱۳ نفر زنان گروه سنی ۱۵-۴۹ سال، ۵۲ نفر (۴۶ درصد) شوهر کرده‌اند و ۶۱ نفر (۵۴ درصد) شوهر نکرده‌اند. بررسی‌ها نشان می‌دهد در بسیاری از مناطق روستایی کشور وضع چنین است.

***

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

انتشارات پویان

آماده‌ی انتشار هر نوع کتاب در کوتاه‌ترین زمان

تلفن: ۳۳۳۴۰۷۵۸ نائلی

۰۹۱۲-۱۳۸۶۳۷۹